

Tulevaisuuden hahmottamista nyt ja ennen

Maria Temmes & Elina Helosvuori

Tämä numero ilmestyy aikana, jolloin monen mielessä on epävarmuus tulevasta. Kuten Sukupuolentutkimuksen seuran (SUNS) puheenjohtaja Leena-Maija Rossi puheenvuorossaan tuo esiin, uutisvirrasta nousee tätä nykyä kovin synkkiä kuvia, jotka ajavat väistämättä kysymään *miksi?* Rossin mukaan tulisi miksi-kysymyksen rinnalle kuitenkin tuoda myös korjaava – utopistinen – ajattelu, jossa nykytilanteen analysoinnin lisäksi keskittyisimme pohtimaan, millainen yhteiskunta ja maailma voisivat parhaimmillaan olla.

Rossi tuo pohdinnassaan esille, Eve Kosofsky Sedgwickiä seuraten, sen miten utopistinen ajattelu nivoutuu esimerkiksi hoivaavuuden tarkastelemiseen. Hoivan teema on keskeinen myös Leena Eräsaaren ja Ritva Nätkinin puheenvuorossa, joka kuvaa muun muassa hoivan tutkimuksessa tapahtuneita muutoksia yli kolmen vuosikymmenen aikana. Eräsaaren ja Nätkinin reflektio havainnollistaa, miten tärkeää on katsoa myös taaksepäin: mitkä asiat ovat muuttuneet ja mitkä yhä jäytävät mieltä ratkaisemattomina ongelmina? Utopian ajattelu on pohjimmillaan myös nykyisen tilanteen hahmottamista – se, millaisena täydellinen yhteiskunta näyttäytyy, johdattaa pohtimaan sitä, mihin asioihin haluamme muutosta.

Kuten Rossi muistuttaa, utopian ajattelussa ilo, estetiikka ja nautinto yhdistyvät muutoksen hah-

mottamiseen. Utopia mahdollistaa tilan kuvitella sellaisia aivan uudenlaisia raamituksia, joiden täydellinen kuvailu saattaa nykyisillä termeillä olla haastavaa. Julkisessa keskustelussa on yleistynyt ajatus tekoälystä keskustelukumppanina, jonka kanssa voi myös hahmotella mahdollisia maailmoja. Feministisen utopian kuvailu osoittautuu kuitenkin tekoälylle haasteelliseksi toimeksiannoksi. Dall-e -tekoälysovellus kuvaa ”feministisen utopian” esimerkiksi erilaisina mielenosoituskyltteinä, joissa toistuvat mitään tarkoittamattomat iskulauseet. Chat-GPT taas kertoo, miten feministisessä utopiassa yhteiskunnassa ei sorreta sukupuolen perusteella, vaan tasa-arvoa opetetaan myös koulussa. Yllättävät ja hienosyiset utopiat jäävät kuitenkin kuvittelematta. Tekoälyn varaan ei feministisiä visioita voi jättää!

Kuten Rossi visioimassaan utopiassa muistuttaa, feminististen tutkijoiden tulee huomioida myös lajienväliset suhteet utopioissaan. Tämä huomio resonoi hyvin käsillä olevan numeron ensimmäisen artikkelin kanssa. Milka Siponkoski tarkastelee ei-inhimillisen ja inhimillisen toimijuuden suhdetta kolmessa romaanissa, jotka kaikki kumpuavat teemoiltaan Aino Kallaksen myyttisestä kronikasta *Sudenmorsian. Hiidenmaalainen tarina*. Siponkoski hyödyntää analyysissään diffraktiivista luentaa, joka auttaa lukemaan kohdeteoksia teoreettisten

ekofeminististen ja posthumanististen tekstien rinnalla. Siponkosken analyysi paitsi johdattaa lukijan sukupuolittavan ja ei-inhimillisen toiseuttamisen samankaltaisiin raamituksiin myös nostaa esille eroja ei-inhimillisen toimijuuden kuvauksessa, haastan antroposentrisen luennan.

Numeron toisessa artikkelissa Maria Vihlman analysoi *Alastonsuomi.com*-alustan naiskäyttäjien nautinnon kuvauksia. Hän korostaa, että vaikka alustan käyttö on hyvin sukupuolittunutta, jopa naisvihamielistä, se kuitenkin tarjoaa naiskäyttäjille erilaisia nautintoja. Vihlman nostaa esille sosiaalisuuden, seksuaalisuuden ja itsepresentaation keskeisimpinä nautinnon lähteinä. Hän tähdentää, että *Alastonsuomi.com*in kaltaisten digitaalisten alustojen sukupuolittavia valta-asetelmia tarkastellessa on huomioitava myös nautinnon kokemusten muotoutuminen.

Artikkeleita seuraavat tässä kirjoituksessa jo mainitut SUNSin puheenjohtajan palsta sekä Eräsaaren ja Nätkinin puheenvuoro, jossa esitellään vuoden 2022 lopulla järjestettyä juhlaseminaaria, jossa luotiin katsaus paitsi uudempaan hoivatutkimukseen myös kartoitettiin vuosina 1989–1995 toteutettua *Hyvinvointivaltion sukupuolijärjestelmä* -sateenvarjoprojektia.

Julkaisemme tässä numerossa myös Helena Ris-

taniemen väitöskirjaan perustuvan lektion. Ristaniemen tutkimus kartoittaa historiatietoisuuden vaikutuksia saamenmaalaisten yläkouluikäisten tyttöjen elämään ja tulevaisuudenkuvailuihin. Hän tuo tutkimuksessaan esille, miten Saamenmaan historia näyttäytyy tyttöjen arjen käytännöissä ja kuulumisen kuvauksissa, mutta toisaalta tytöt myös kyseenalaistavat joitakin ylisukupolvaisia käytäntöjä. Suhde historiaan onkin Ristaniemen mukaan ”elävää, kehkeytyvää ja vaikutusvaltaista”.

Tässä numerossa julkaistaan myös Kaiju Harisen arvio Ujuni Ahmedin ja Elina Hirvosen teoksesta *Tytöille, jotka ajattelevat olevansa yksin* (2022) sekä Kaisa Ilmosen arvio Audre Lorden teoksesta *Sister Outsider*, jonka on suomennanut Kaijamari Sivill (2022). Numeron päättää Marja Vehviläisen ”*Ehdotus Sukupuolentutkimus–Genusforskning*”-lehden vuoden 2022 artikkelipalkinnoksi”; palkinto myönnettiin Keiju Vihreäsalolle, jonka artikkelin ”Häpeä, objektivointi ja vastarinta synnytysväkivaltatarinoissa” voi lukea numerosta 1/2022.

Tampereella 22.06.2023

Maria Temmes & Elina Helosvuori